

> Retouradres Postbus 1 3720 BA Bilthoven

Aan de plaatsvervangend Directeur-Generaal van de Volksgezondheid
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
drs. A. Van Rijn
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

RIVM

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

KvK Utrecht 30276683

T +31 88 689 8989
info@rivm.nl

Datum 19-08-2022
Onderwerp Advies m.b.t. basisadviezen

Ons kenmerk
0043/2022 LCI/JvD/cs/rj

Behandeld door
LCI
T +31 88 689 7000
lci@rivm.nl

Geachte mevrouw Van Rijn,

Op 16 augustus 2022 kwam het Responsteam COVID-19 van het CIb bijeen om de situatie en respons ten aanzien van de COVID-19-pandemie te beoordelen.

Op 5 augustus 2022 heb ik de adviesaanvraag ontvangen waarin u het RIVM namens het kabinet vraagt te adviseren over een aantal vraagstukken waaronder de basisadviezen. Hieronder volgen de adviezen van het RIVM, gebaseerd op de bespreking in het Responsteam.

Adviezen

Basisadviezen COVID-19

Adviesvraag VWS:

De belangrijkste basisadviezen tegen corona blijven: handen wassen, hoest en nies in je elleboog, bij klachten doe een test, zorg voor voldoende frisse lucht en haal een vaccin, booster- of herhaalprik. Kunt u aangeven of er vanuit epidemiologisch perspectief redenen zijn om de basisadviezen bijvoorbeeld in een andere volgorde of met andere nadruk uit te dragen? Welke van deze adviezen dragen het meest bij aan het verminderen van besmetting en verspreiding?

Advies RT:

Er is onvoldoende wetenschappelijke onderbouwing om een bepaald basisadvies te benadrukken of de volgorde van de genoemde adviezen te veranderen. Wel kan vanuit infectieziekte-technische logica een hiërarchie gemaakt worden tussen specifieke adviezen tegen SARS-CoV-2 (bronisolatie, collectieve maatregelen, persoonlijke maatregelen) en basishygiëne-adviezen tegen verspreiding van infectieziekten in het algemeen.

Voor het beperken van de verspreiding van het coronavirus is de trias van 'specifieke COVID-19-adviezen' het belangrijkste:

- Blijf thuis en test je bij klachten.
- Blijf thuis bij een positieve test.
- Laat je vaccineren.

Door het bronisolatie-advies goed opvolging te geven wordt transmissie aanzienlijk verminderd; immers, door de bron te isoleren laat men het niet aankomen op het effect van collectieve en verdere persoonlijke maatregelen.

De adviezen ten aanzien van basishygiëne, die de facto altijd gelden, zijn niet specifiek alleen voor COVID-19. Om deze reden is het advies om (op termijn) niet meer te spreken over de 'basisadviezen voor corona', maar over een 'goede basishygiëne' (de trias: handen wassen, niezen/hoesten in de elleboog en ventileren¹). Goede hygiëne is namelijk niet alleen voor het coronavirus van belang, maar ook om infectieziekten in het algemeen te beperken (hierbij kan men denken aan het influenzaseizoen).

De bedoeling is dat deze hygiëneadviezen uiteindelijk onderdeel worden van het dagelijks leven van mensen, zodat ook op de lange termijn infectieziekten worden beperkt. De basishygiëne-adviezen dienen in de communicatie samen te gaan met de trias van de specifieke COVID-19-adviezen: thuisblijven en testen bij klachten; thuisblijven bij een positieve test; en je laten vaccineren.

De overdracht van SARS-CoV-2 vindt voornamelijk via de lucht plaats, meestal dicht (d.i. binnen 1,5 meter) bij de besmettelijke persoon. Die overdracht geschiedt vlak voor en de eerste dagen na het krijgen van klachten zoals hoesten, niezen en neussecretie. Volgens de huidige inzichten dragen hoesten/niezen in de elleboog en ventileren daarom meer bij aan het beperken van de overdracht van SARS-CoV-2 dan handen wassen. Wel is het bekend dat als klachten beperkt zijn tot neusverkoudheid, waarschijnlijk ook overdracht via contact (handen) een rol speelt, m.n. op jeugdige leeftijd. Bovenal is en blijft handen wassen een van de belangrijkste preventieve maatregelen om infectieziekten in het algemeen te voorkomen. Dit geldt ook voor voldoende ventileren en hoesten/niezen in de elleboog. Deze maatregelen moeten dan ook niet gezien worden als niet of minder belangrijk.

Het is echter onbekend in welke mate een bepaalde transmissieroute (via lucht, oppervlakken etc.) exact bijdraagt aan de totale verspreiding van SARS-CoV-2. Vanwege de verschillende manieren en situaties van overdracht van SARS-CoV-2 wordt een effect bereikt door een combinatie ('bundel') van de adviezen, zoals de afgelopen twee jaren benoemd in OMT-adviezen (bijv. OMT 130; OMT 144). Hierdoor is het effect van één advies lastig vast te stellen.

Ten slotte wordt vanuit gedragsexpertise in mindere mate effect verwacht door het veranderen van de volgorde van de adviezen. Er wordt meer effect verwacht door het benadrukken van het waarom van de adviezen, en door concreet het geadviseerde gedrag te benoemen, met daarbij wanneer dit gedrag moeten worden toegepast (bijvoorbeeld: handen wassen als je thuiskomt of voor het eten).

Tot een nadere mondelinge toelichting ben ik gaarne bereid.

Hoogachtend,

Prof. dr. J.T. van Dissel
Directeur Clb

---

¹ Ventileren is niet alleen bedoeld om infecties te voorkomen. Door te ventileren wordt een prettig en gezond binnenklimaat verkregen door onder meer ongewenste gassen en allergenen te verdunnen en/of te verwijderen. In de context van dit advies wordt echter alleen het hygiënische effect bedoeld (i.e. verdunnen en verwijderen van infectieuze aerosolen).